

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.
Budapest, VI. Váczykörut 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 ft.—
Félévre 4 »—
Negyedévre 2 »—
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom: Fayer László és Marczali Henrik. — A leczke. — A vallás- és közoktatásügyi miniszter leirata az orthodox közvetítő bizottsághoz. — Feld Zsigmond. Tárczczikk. Komor Gyulától. — A zsidó válólével. — Orthodox rabbigyűlés. — Az Asztrologia a zsidóknál. Lów Lipót művéből. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések

JELIGÉNK:

Nem e g y atyánk van-e mindnyájunknak,
Nem e g y Isten teremtett-e bennünket,
Miért cselekednék hát hűtlenül a testvé
testvére ellen!

Malachi 2. f. 10. v

Fayer László és Marczali Henrik.

A magyar liberalizmus nem valami daczos természetű, lehet vele alkudni, egyezkedni; e megható szelidségét, békülékenységét kimutatta, valahányszor ellenfelei komolyabb rohamot intéztek ellene. De van egy elve, melyhez tántoríthatatlanul ragaszkodik, melyből engedni nem hajlandó és ez az: hogy a budapesti tudományegyetemen zsidó az egyetemi rendes tanárságot el nem nyerheti . . . Igen, 1867 óta folyton szabadelvű kormányunk van, a szabadelvű párt nagy többséggel rendelkezik az egész országban és a parlamentben, az ellenzéki pártok versenyeznek vele a szabadelvű igék hangoztatásában, és az eredmény az, hogy jelenleg már a közvélemény egészen belenyugodott abba a gondolatba, hogy a szabadelvű Magyarország fővárosának egyetemén zsidó vallású tudós egyetemi tanszéket el nem nyerhet. Ha nem is állna előttünk a magyar szabadelvűség tehetetlenségének annyi megdöbbentő jele, ez az egyetlen köztudomású jelenség is elegendő a helyzet jellemzésére. A tudomány országa az, a hová az előítéletek legnehezebben képesek beférközni, hiszen a tudás természetes szövetségese a felvilágosodásnak, a haladásnak. A társadalom szomorú hanyatlásáról tanuskodik, a hol a tudomány is

térdet hajt az előítéletek előtt, a hol a tudósoktól nem tudást, hanem keresztlevelet és jó összeköttetéseket kívánnak.

A kik a jogtalanságot a jogszerűség alapjárá szeretnék felsegíteni, e botrányos állapot indokolására azt hozzák fel, hogy a budapesti egyetem, legalább részben, katolikus jellegű; katolikus, mert katolikus főpap alapította, és mert ma is egy részben katolikus alapítványokból tartatik fenn. Csakhogy ez a kifogás nem jöhet komolyan számba. A kultuszminiszterek, valahányszor az egyetem katolikus jellegét vitatták a főrendiházban ülő főpapok, határozottan hangsúlyozták, hogy az egyetem állami intézet. A mi a sokszor felhánytorgatott katolikus alapokat illeti, ezek az alapok épen elegendők arra, hogy a theologiai kar költségeit fedezzék, ez alapokat tehát valóban csak a katolikusok élvezik. Nincs nevetségesebb, mint az a felfogás, mely azt hiszi, hogy a mai egyetem még mindig azonos avval az egyetemmel, melyet Nagy-Szombaton alapítottak. Annyi változáson ment keresztül alapítása óta a nagy-szombati egyetem, Mária Terézia, II. József, a 48-as törvényhozás és a kiegyezési korszak alatt, mint az a bizonyos antik korszak, melynek először eltörött a fedele, mikor is új fedelet csináltak reája, majd eltörött maga a korszak is, mikor aztán új kor-

sót csináltak a fedélhez, de azért a korsó még mindig mint antik korsó szerepelt. De legvégül, ha az egyetem valami sajtószertű keveréke az állami és katolikus intézetnek, mint azt egyes homályos elmék képzelik, akkor a protestánsok ép oly kevésbé alkalmazhatók ott tanároknak, mint a zsidók; hiszen a katolikus felfogás csak kétféle felekezetet ismer: katolikus és akatholikust. Pedig az egyetem tanárai közt feles számmal vannak protestánsok, így a jogi karon Pulszky, Kovács Gyula, Vécsey Tamás; a bölcsészeti szakon Gyulai Pál, Beöthy Zsolt stb. stb. Hogy a zsidó tudósok mellőzése igazolható legyen, azt kellene bizonyítani, hogy az egyetem keresztény alapokból tartatik fenn; de ilyen nevetséges állítást eddig még senki sem mert hangoztatni, mert keresztény alapok nincsenek.

Az igazi ok tehát csak kettő lehet: vagy nincsenek kinevezésre érdemes zsidó tudósok, vagy nem akarnak zsidót kinevezni. Szívesen elfogadnók az első okot valódinak, mert nem telik örömünk annak kiderítésében, hogy a szabadelvű Magyarország fővárosának egyeteme reakzionáriusabb szellemtől van áthatva, mint a reakzionárius Ausztria fővárosának egyeteme. De ez ok valódiságát megczáfolják tisztelt exhitsorsosaink, a kik az egyetem tanári karának diszei. Igen valószínű, hogy e jeles tudósok (mint pl. Simonyi Zsigmond, Földes Béla) nem a keresztviből meritették tudásukat, hanem tudósok voltak már mielőtt kiváltották keresztlevelüket. És megczáfolja ez ok valódiságát az is, hogy az egyetem tanári testülete bántóan elmelőzött a múlt heti tanárjelölések alkalmával két kiváló, általánosán elismert zsidó tudóst: *Marczali* Henriket és *Fayer* Lászlót.

Az egyetem bölcsészeti kara a középkori történelem tanszékére *Marczali* Henriket jelölte ki helyettesül, a mi által csak önmagát tisztelte meg, mert *Marczali* ama ritka történetírók közé tartozik, a kinek munkáit nem csak a szerző, szedő és korrektor, hanem a nagy közönség is olvassa. Nem tetszett azonban ez a kijelölés az egyetemi tanácsnak és *Marczali*t elmellőzve, *Fejérpataky* Lászlót jelölte. A mellőzés indoklásául a tanács azt a furcsa érvet hozta fel, hogy *Marczali* inkább az ujkori történettel foglalkozik,

tehát nem alkalmas a középkor történelmének tanszékére; azt persze nem lehetett kimondani, hogy *Marczali* azért nem alkalmas, mert elkövette azt a vakmerőséget, hogy mindeddig ki nem eresztelkedett. Nincs eszünkben *Fejérpataky* ur hivatottságát kétségbe vonni, de *Marczali* Henrikkel párhuzamba állítani nem lehet. A bölcsészeti kar, mely *Marczali* jelöléséhez az egyetemi tanács ellenkezése daczára is ragaszkodik, bizonyára jobban megtudja itélni, hogy ért-e *Marczali* a középkor történetéhez, mint az egyetemi tanács theologusai, orvosai és jogászai, a kik — ugylátszik — annyira értenek a középkor történetéhez, hogy egészen beleélték magukat szellemébe. Valóban csodálatos, hogy az egyetemi tanács, mely nem tartja összeférhetlennek, hogy pl. a jogi karon egy tanár négyféle egészen különböző tárggyal is foglalkozzék, összeférhetlennek találja a középkor és ujkor tanítását, tehát egy és ugyanazon tárgy két részét. Ha a jogi karon *Antal* Gyula egyházjogot és osztrák jogot adhat elő és e mellett a büntetőjog és magánjog cenzora lehet, ha *Herczegh* Mihály előadhat magánjogot és perrendtartást és a mellett a jogbölcsészet és közjog cenzora lehet, ha *Kautz* nemzetgazdaságtant, pénzügytant, közjogot és politikát adhat elő stb., akkor talán *Marczali* Henrik is előadhatja egyszerre a középkor és az ujkor történetét. Az egyetemi tanács akeziójának egyszerűen az a nyitja, hogy a tanács szivességet akar tenni a miniszteriumnak, mert ha a tanács a tanári kar jelöltségét magáévá teszi, a miniszternek botrány nélkül lehetetlen mást kineveznie mint *Marczali* Henriket. Így azonban elmellőzheti, hivatkozva az egyetemi tanács bölcs itéletére és megszabadul attól a rettenetes veszélytől, hogy zsidót kelljen meghivnia.

A bölcsészeti karnál, mely nem akar az igazság és a tudomány rovására az előítéleteknek szolgálatokat tenni, sokkal előzékenyebb a jogi kar. Ez dr. *Fayer* Lászlót el nem mellőzte ugyan a kijelölésnél, hanem az első sorban jelölt *Wlassics* Gyula és a másodszorban jelölt *Kautz* Gusztáv mellé oda tette — harmadiknak így azután a miniszter bizvást elmellőzheti, hiszen a tudós aréopág is csak harmadsorban

tartja érdemesnek a tanári állásra. Fayer László harmadik Wlassics és Kautz Gusztáv után! Igazán a jogi karnak, nagy érzéke van a humor iránt, ugylátszik sokkal nagyobb, mint a büntetőjog iránt. Wlassics Gyula főügyészi helyettes, érdemes tudós, de eddig mint tanár nem működött, Kautz Gusztáv a győri jogakadémia igazgatója és Kautz Gyula, a budapesti egyetem nagyhirű tanárának testvéröccse, szorgalmas tudós és azt mondják — jó tanár is, de egyikük sem fogható Fayer Lászlóhoz, a ki a büntetőjogban rendszeralapító és a ki mellé — Csemegin kívül — a büntetőjogászok egyike sem állítható. Mint tudós felülmulja versenytársait, mint tanár páratlan a maga nemében. Fayer László egyedül a tudományoknak és tanítványainak él, a kik oly szeretettel és lelkesedéssel környezik, melylyel az egyetem egyetlen tanára sem dicsekedhetik. Bár csak czimzetes rendkívüli tanár, előadására nagy számmal járnak az egyetemi hallgatók, sőt eljárnak oda olyanok is, a kik az egyetemet már elhagyták, ügyvédjelöltek, joggyakornokok, tudorok, éppen fordítva, mint a többi tanárok collégiumainál, a hová azok sem járnak el, a kik be vannak iratkozva. Tanítványjaiban vágyat kelt az önképzésre, szeretetet ébreszt a jog iránt, a nemes humanizmus hivatára képezi ki őket, feltárva előttük nagy tudományának minden kincsét, reájuk árasztva páratlan lelkének minden melegét. Mint ember, mint tudós, mint tanár egyaránt kitűnő, a ki mintaképül szolgálhat a fiatal embernek. A bűnvádi eljárásról irt munkája a szakkörök egyhangu elismerésével találkozott, lapját, a Jogtudományi Közlönyt a jogászvilág az első jogi hetilapnak tartja, jogi monográfiáit éles elme és teljesen eredeti felfogás jellemzik; véghetetlen áldásos működést fejtené ki a rendes tanári tanszéken ez a férfiú, egész generációkat nevelne fel tudományos és nemes szellemben, mert mostani szűk hatáskörében is többet tesz, mint tanártársai tágabb hatáskörükben. Valóban szomorú, hogy egy ilyen elismert kiváló férfiú, a ki egészen a tudománynak szentelte életét, ki otthagytott egy sokkal jövedelmezőbb állást, hogy annál nagyobb odaadással élhessen tudományának, tanítványainak, ki végre közel 18 éve fizetés nélküli tanára az

egyetemnek — pályáján megakadjon tanártársainak előitélete miatt.

Élénk várakozással nézünk a miniszter döntése elé. Nincsenek vérmes reményeink. A miniszter valószínűleg elmellőzi a két zsidó tudóst, hiszen támaszkodhatik az egyetemi tanárok kritikájára. De ha a szabadelvű Magyarországot nemcsak a Margitsziget vendéglőjében akarja Szilágyi Dezső felépíteni, akkor figyelmeztetni fogja minisztértársát arra a két férfiúra, a kiknél a magyar tudós világban alig van hivatottabb arra, hogy az építés ezen munkájában résztvegyen. Bármint döntsön is a miniszter, jegyezzék meg maguknak az egyetemi tanár urak, hogy valakit ki lehet nevezni tanárrá, de nem lehet kinevezni tudóssá. Fayer László és Marczali Henrik a tanári szék nélkül is tudósok maradnak, holott sok tanár a kathedrája daczára sem lett tudóssá.

Liberalis.

A leczke.

A megvilágítás, melyben az alább következő nagyérdékű miniszteri rendelet az *orthodox közvetítő bizottság* »hivatalviselését« részesei, azt a reményt kelti fel bennünk, hogy a magyar zsidóság, de első sorban a magyar zsidó orthodoxia tán mégis megszabadul bajai és zavarai e főforrásától. Ha Reich Ignác — bocsánat, hogy nevet említek, de Reich Ignác nem név többé, hanem fogalom — ha Reich Ignác, mondom, tévedésbe nem ejtheti többé hivatára, ha zavart, meghasonlást nem szórhat többé a községekbe, ha alapszabályok megerősítésével, vagy meg nem erősítésével többé nem üzérkedhetik, ha szennyes üzelmektől egyáltalán eltiltatik Reich Ignác akkor önként lemond hivataláról. Nem csak azért, mert ez magát reánézve úgy sem fizetné ki többé, hanem azért is, mert hisz a miniszter azt is követeli tőle, hogy a jövőben hivatala feladatainak meg is feleljen, ő pedig ehhez honnan értene? Az a szégyen és gyalázat, mely az orthodox zsidóságra az alább következő miniszteri rendeletből hárul, mutatja, hogy fogta fel Reich Ignác hivatalos teendőit. Kezén keresztül mennek községi alapszabályok, melyekről a miniszter azt mondja, hogy meglepetéssel tapasztalta:

hogy orthodox zsidó hitközségek *nem képesek helyesen megjelölni a zsidó ünnepeket*, mikre a miniszternek kell megtanítania az orthodox bizottságot; alapszabályok, melyek egyenesen arra szánvák, hogy konfiskálják az egyes hitközségi tagok jogait, melyeket a *miniszter védelmez meg* a közvetítő bizottsággal szemben.

A miniszter leplezetlenül utal a visszaélésre, melyet eddig Reich Ignác a községi alapszabályok körül büntetlenül üzött, és mely sok községnek (Miskolcz, M.-Sziget és mások) nemcsak rengeteg pénzébe, de belbékéjébe is került, utal ugyanis arra, hogy Reich eddig elhitette a hitközségekkel, hogy csak azok a községi alapszabályok nyernek megerősítést, melyeket ő helyben hagy, hogy csak az az orthodox község állhat fenn mint ilyen, melyet ő befogad. Tüzes korbáccsal huz itt végig a kultuszminiszter a közvetítő bizottság tés-tén és ha az orthodoxia nem hallja meg a csattanást, ha ügyei vezetését még ezek után is azokra a kezekre bizza, melyek őket annyira beszennyezték, ám tartsák meg vezérüket továbbra is; érdemesek reá.

Az egész magyarországi zsidóságra nézve nagyfontosságúvá teszi a jelen miniszteri rendeletet azon körülmény, hogy a miniszter egy lépéssel tovább haladt az *egységes községi szervezet felépítésében*, melyet — fájdalom! — magunk ezidőszerint meg nem teremthetünk és a melyet ennél fogva köszönettel fogadunk el a kultuszminiszter kezeiből. Már lapunk 18. számában, abból az alkalomból, hogy a szentesített osztrák zsidó községi törvényt közzétettük, megemlítettük, hogy a magyar zsidóságnak oly szájalmas állapotban sinylődő szervezeti ügye, körülbelül hasonló intézkedés által nyer majd megoldást, mint a milyen Ausztriában jött létre. Ezt most részben megerősítve látjuk azokban az intézkedésekben, melyeket a miniszter a hitközségi alapszabályok megteremtésénél követendőeknek előir. *Hasonmását ismerjük fel ezekben az osztrák törvény 28. §-ának, mely a községi alapszabályokat hasonló módon tárgyalja.* A magyar kultuszminiszter ilyen módon lépésről lépésre közeledik a cél felé, melyet osztrák kollegája rohamban ért el. Tán jobb így, tán célt lövesztene, ha másképen cselekednék. Bizzunk minden esetre a miniszter bölcseségé-

ben és igazságszeretetében, melyről eddig meggyőződünk, és mely azt a hitet kelti bennünk, hogy felekezettünk ügyei a legjobb kezekben vannak letéve.

A többször említett miniszteri rendelet így hangzik:

Vallás és közoktatásügyi m. kir. ministertől.
10498. szám.

Az orthodox izraelita közvetítő bizottságnak.

Folyó évi február hó 28-án 1025. és 1049. sz. alatt kelt jelentései mellől az iratokat idezártan azzal küldöm vissza a bizottságnak, hogy *sem az egri, sem a nagyidai orthodox izraelita hitközség helyi alapszabályait a bemutatási záradékkal elláthatóknak nem találtam.*

Az egri orthodox izraelita hitközség helyi alapszabályaiban kifogás alá esnek: a 17. §. intézkedése, melylyel a hitközségi tagok hitelezőivel ezeknek templomüléseire a hitközség törvényes zálogjogot biztosítani óhajt, holott erre — minthogy magánjogi viszonyok iránt a hitközség nem rendelkezhetik — jogosítva nincsen; továbbá a 26. §. d) pontja és a 29. §. c) pontjában foglalt intézkedések, melyek a *képviselőtestület önkényétől teszik függővé a hitközségi tagok választási jogának gyakorolhatóságát.** A 88. és 89. §§-ok intézkedései arra engednek következtetést vonni, hogy a hitközségi rabbiállást az anyakönyvvezetői állástól elválasztani akarja, holott a törvény értelmében *az izraeliták anyakönyvei vallásuk papjai által vezetendők.* Nagyobb hitközségekben, hol több rabbi van alkalmazva, természetesen a rabbik valamelyikére, vagy a rabbiság felelőségének fentartása mellett annak egy, különben szabályszerű képzettséggel bíró megbízottjára bizható ugyan az anyakönyvvezetés, de kisebb hitközségekben, melyek egy rabbi eltartására is alig képesek, *mulbattanul megkívánom, hogy a rabbi egyuttal az anyakönyvvezetői tisztséget is viselje.*

A nagy-idai orthodox izraelita hitközség helyi alapszabályai fölötté hézagosa és nem tartalmazzak eléggé tüzetes intézkedéseket arra nézve, hogy a hitközségi ügykezelés kellő vezetésére és ellenőrzésére biztosítékot nyújthatnának. Ezen felül kifogásolnom kell azokban a *magyarságot* is, sőt nem csekély meglepetésre észlelem, hogy *az izraelita vallás ritualis intézményeit és ünnepeit sem birja a hitközség helyesen megjelölni.* A sok közül csak egyet emelek ki, hogy *t. i. a 11. §. f) pontjában és a 25. §-ban »Chalakod« van írva, mi alatt a hitközség »Chól-Hamóéd«-et vagyis husvétii félünnepet ért.*

Az említett két rendbeli alapszabály összehasonlításából kitünik még az is, hogy az orthodox izraelita

* Az idézett §. szerint a képviselőtestület megvonhatja a választási jogot mind azon hitközségi tagoktól, kik nem tartják be szigoruan a Sulchan Aruch szabványait

hitközségek alapszabályaik alkotásánál nem járnak el tervszerűen, mi az alapszabályok gyors felülvizsgálását is megnehezíti.

Nem szándékozom a hitközségeket alapszabályaik szabad alkotásában megszorítani, de a rend és felügyeleti jog helyes gyakorolhatása érdekében megkívánom, hogy minden hitközségi alapszabály a következők iránt minden esetre tartalmazzon intézkedéseket, és pedig:

1. a hitközség területköréről, a hitközségi székhely és a hozzá beosztott községek névszerinti felsorolása mellett;

2. a hitközségi tagok jogairól és kötelességeiről, megjelölésével annak, hogy mely tagok bírnak a hitközségi választások alkalmával cselekvő és szenvedő választási képességgel.

3. az előjáróság, a választmány és egyéb hitközségi képviselő testületek összeállításáról, választási módjáról, működési idejének tartamáról, valamint hatáskörének megállapításáról annak tüzetes meghatározása mellett, mikor határozatképesek ezen egyes testületek, minő többséggel határoznak, mikép hitelesítik jegyzőkönyveiket és minő módon s kik által állítandók ki

a hitközséget kötelező jogügyletekről szóló okmányok;

4. a rabbi, tanító és a többi hitközségi hivatalnok választási módjáról, azok jogairól és kötelességeiről.

5. a hitközségi szükséglet és fedezet megállapítása és a közvetlen adó kivetési módjáról, az egy-egy tagra kiróható közvetlen adó maximális összegének meghatározása mellett.

6. a hitközségek kebelében felmerülő surrodásoknak és különösen a vitás vallás-kérdéseknek elintézési módjáról.

7. ha a hitközség mint anyakönyvi kerület külön szabályzattal nem bír és az 1885. évi 1924. eln. sz. a. kiadott itteni körrendelet 3. §-ának a)–e) pontjaiban foglalt határozatokat kielégítőknem tartja: a hitközségi alapszabályokba is befoglalhatók azon szabályok, melyek szerint a hitközség mint anyakönyvi kerület adminisztrálandó, csak hogy a szabályok, melyek sem az idézett, sem az 1888. évi 1191. eln. sz. a. kiadott itteni körrendelet intézkedéseivel ellenlétben nem állhatnak, az egész anyakönyvi

Feld Zsigmond.

Irta: Komor Gyula.
(Folytatás.)

Érdekes körülmény, hogy Feld kómikus szerepekben aratta első diadalait; tudvalevő, hogy a legtöbb hírneves kómikus előbb »hősnek« készült, míg aztán belátta, hogy nem erre a szakmára van hivatva. (Vizváry is eleinte hősszerű szerepeket játszott.) Feldnél épen fordítva volt. Csak utólag tért át a komolyabb szerepkörre.

Bécsben megalkotta a »Vater Radeczky« szerepet, melyet harminczszor játszott egyfolytában. Ez volt első komolyabb szerepe, de a kezdő színész művészi tökélyvel személyesítette a nyolczvan éves hőst.

Az osztrák fővárosból Szvoboda meghívására jött Budapestre, hol rohamban vivta ki a közönség rokonszenvét. A német színház egyik legkedveltebb tagja volt,

Másfél évtizeddel ezelőtt művezetőjévé lett a Hermina-téri színháznak, melynek 1876-ban önálló igazgatójává lett. A kis színházban fényes napok jártak az ő igazgatása alatt, és a fővárosi közönség sok élvezetes estét töltött termében.

A fiatal igazgató már előzőleg megnősült Neje nemcsak azzal büszkélkedhetett, hogy egyike volt a főváros legszebb és legkiválóbb hölgyeinek, de még inkább lehetett büszke családjára, mely valóban diszére vált a pesti zsidóságnak.

Atyja, Plesch Mátvás, ő a főváros legtiszteltebb és legbecsültebb polgárai közt foglalt helyet, kinek hazafisága szinte közmondásossá lett. Még nincs husz éve hogy jobblétre szenderült, s azért Budapest fiatalabb polgárai is emlékezhetnek reá, hogy a lakosság mily óriási részvétet tanusított temetése alkalmával.

Több templomban megkondultak a harangok, és az elhunyt keresztény polgártársai engedélyt kértek arra, hogy zenekarral kísértethessék a gyászmenetet. Megjelentek az ellenzék legkimagaslóbb alakijai, és nercsekélyebb személy, mint Jókai Mór, bucsuztatta a halottat

Megemlíthetem e helyütt azt is, hogy midőn Feldné fivére megnősült, akkor Jókai Mór kísérte őt az esküvői menyegyzethez.

Feld Zsigmond családi élete igazán mintaszerű. A szülők rajongva szeretik gyermekeiket, kik közt a legfiatalabb alig hét hónapos, a legidősebb pedig tizen négy éves. A kilencz gyermek pedig egytől-egyik megérdemli a »herczig« jelzöt. A legidősebb két fiú már erősen keresi az atyjuk nyomdokait is; ez idő szerint jeles koriféusai a »magyar gyermekszínháznak« melyet genialis atyjuk teremtett meg. Persze ők már magyarosan nevelkednek; alig hogy értik a német szót.

A nagyszámu család fentartása természetesen nem csekély dolog; annál nagyobb csapás volt Feldre nézve hogy az új magyar színház erkölcsi sikerével épen-

kerület tagjaiból alakított közgyűlés által állapítandók meg.

Felhivom a bizottságot, hogy a nevezett hitközségeket alapszabályaiknak a fentiekhez képest való újabb megállapítására utasítsa és ezentul csak oly alapszabályokat terjesszen fel hozzám jóváhagyás végett, melyek jelen rendeletem kivánalmainak megfelelnek.

Végül nem hagyhatom megjegyzés nélkül a bizottság azon benyújtási záradékát sem, melylyel a fentebb említett alapszabályokat ellátta és a mely záradék a tájékozatlan olvasót tévedésbe ejteni alkalmas, a mennyiben úgy tünteti fel az alapszabályok körüli ténykedését, mintha a bizottság Ő felségének 1871. évi október hó 22-én, Schönbrunnban kelt legfelsőbb elhatározásával nyert volna legkegyelmesebb felhatalmazást arra, hogy az orthodox izraelita hitközségek alapszabályait jóváhagyja, holott ez *meg nem történt* és az 1871. évi november hó 10-én 26915. sz. a. kelt itteni körrendelettel is csak az lett kimondva, hogy az orthodox alapszabályzat szerinti szervezkedés megengedett a nélkül, hogy e tekintetben az illető izr. hitközségnek előleges engedélyre szüksége volna, továbbá, hogy a kormány és az említett alapszabályzat szerint szervezett izr. hitközségek közt «ideiglenes közvetítő

közegül» azon 7 tagból álló Budapesten székelő bizottság *szolgálhat*, melynek tagjai ily czélból megválasztattak. Ennélfogva közvetítő közegül szolgálhat a bizottság azon orth. hitközségeknek, melyek e végből hozzá fordulnak, *de a hitközségek alapszabályainak jóváhagyására jogot nem formálhat*, hanem legfeljebb azt a záradékot vezetheti azokra, hogy az illető helyi alapszabályok egy példánya a bizottság irattárában elhelyeztetett.

Budapesten, 1890. május hó 21-én.

Gróf Usáky s. k.

A zsidó válólevél.

*) Az »Egyenlőség« olvasói előtt nem ismeretlen az eset, mely a napokban a királyi Táblának is alkalmat adott arra, hogy a zsidó válólevél jogi jelentősége felett nyilatkozzék.

Egy válólevél hamisításáról, illetve annak csalárd módon való megszerzéséről van szó; arról ugyanis, hogy a férj nem akarván nejeinek — ki a polgári törvények szerint jogérvényesen a kir. Curia által is helybenhagyottan férjétől elválasztatott — válólevelet adni, egy több tagból álló vállalkozó csoport szerezte meg a válólevelet oly módon, hogy a férj megbízottjaiként megjelentek egy vidéki rabbi előtt és a megbí-

séggel nem állott arányban az anyagi. Az új színház közelében felállították a czirkuszt, és az nagyon is elvonta a fővárosi közönséget, mely már régen látott nagyobb lovardát. Hozzájárult az is, hogy Feld német színházának törzslátogatói duzzogtak a változás miatt és igen sokan közülök tüntetőleg kerültek a magyar színházat. A viszonyok egyáltalán nagyon kedvezőtlenül alakultak a magyar muzsára nézve.

Feld a fővároshoz fordult segélyért, és Budapest közönségének képviselője nem tagadta meg magát. A tanács indítványát, hogy az igazgatónak a tavalyi idényre 4000 frt utólagos segélyt és jövőre 6000 frt évi szubvenziót szavazzanak meg, legnagyobb készséggel elfogadták; igen szépen emlékeztek meg akkor Feld Zsigmond érdemeiről és senkisémet akadt, a ki csak egy szóval is ellenezte volna a javaslat elfogadását, mit a kormány is beható módon pártolt.

A segély lehetővé tette Feldnek, hogy a tavalyinál jobb és nagyobb társulatot szervezhetett. Jellemző, hogy visszautasította azokat az ajánlatokat, melyek arra vonatkoztak, hogy egész társulatot szerződtessen az idényre, pedig ezáltal sok gondtól, nagy munkától szabadult volna s még anyagilag is jobban járt volna.

Nem impreszarió, hanem igazgató akart lenni, és legnagyobb gonddal összeválogatta társulatát, mely igazán méltó a fővárosi közönséghez.

Megemlékezem még legutóbbi felléptéről, mely a napokban történt Nagykanizsán, ahol újabb jelét adta rohamos haladásának. Ismét a Kirchfeldi papot játszotta. Az elért hatást legjobban illusztrálja az a körülmény, hogy a tiszteletére rendezett disztrakción N o v á k Félix katolikus lelkész felköszöntötte a vendégművészt kijelentve, hogy felejthetetlen lesz előtte játéka, mely mély, maradandó benyomást gyakorolt rá.

Az idén újabb szerepeket fog bemutatni a nyári színházban. Első sorban N a r c z i s z t fogja adni, azt a szerepet, mely a legkeményebb próbára teszi a legjobb művészeket is . . .

Megemlítettem, hogy mint családfő, színész, rendező, igazgató, mint hazafi egyaránt kitűnt. Hozzáteszem még azt is, hogy ritka jószívűségével mindenütt segít az inségeseken, a hol teheti. A szabadkőműves páholyban, melynek tagja, a legbuzgóbb, s legtevékenyebben működik. Több fővárosi jótékony czélú egyesület is meggyőződhetett igaz emberszereteteről.

Rögös pálya a magyar színigazgatóé, nehéz dolog azon haladni, de ha az ég abban a mérvben áldja meg Feld működését, mint a mily nemes törekvéssel teljesíti hivatását a jeles igazgató, nem lesz boldogabb direktor széles e hazában mint a milyen Feld Zsigmond. —

zottak kijelentése alapján azután a rabbi átadta a válólevelet a jelenlévő elvált nőnek. A férj és a félrevezetett rabbi bünvádi panaszt emeltek a hamisítók ellen. De a panaszt a kir. Törvényszék a következő indokolással tette félre:

7283.

B. 1890.

Ö Felsege a király nevében!

A budapesti kir. törvényszék büntető osztálya közokirathamisítás miatt feljelentett Löwinger György és társai elleni bűnügyben a kir. ügyészség 1890 évi 4035 sz. a. kelt indítványa folytán következőleg

Végzett.

Ezen feljelentés mint bünvádi eljárásra alkalmatlan félre tételik

Mert

Az izraelita vallásu állampolgárok közötti házasság felbontását célzó perek illetékes bírója a polgári bíróság, a mely, ha a házassági köteleket jogerős ítélettel felbontotta, ugy ezen ítélet az izraeliták közötti házassági kötelek felbontásánál szokásos válólevél átadását a férj vonakodása esetében teljesen pótolja, ugyannyira, hogy a polgári bíróságnak a házassági kötelek felbontását kimondó jogerős ítélete után az elválasztott felek újabb törvényes házasságra léphetnek, ehhez az, hogy a volt férj a válólevelet tényleg kiadta legyen, nem nélkülözhetlen kellék. —

Miből következik, hogy a rabbinak a válólevél átadásáról felvett jegyzőkönyve — *bármily jelentőséggel bírjon is a válólevél különben ritualis szempontból — közokiratnak nem tekintendő, és így annak tartalmára vonatkozólag a btkv. 400. §-ba eső bűn el nem követhető.*

E határozatot a kir. Tábla is helyben hagyta, vagyis ugy a kir. Törvényszék mint a kir. Tábla azzal kimondták, hogy a *hamis válólevél készítése vagy annak csalárd módon való megszerzése, valamint az eskető rabbinak ily hamis válólevél által való tévedésbe ejtése megengedett dolog.*

Pedig a zsidó házassági, illetve elválási jognak egyik legfontosabb és legmélyebbreható intézménye a válólevél. A zsidó házassági ügyeket szabályozó 1863-iki kegy. kir. udvari rendelet 24. 25. és 26. szakaszaiban, illetve pontjaiban a válólevél intézményt a maga teljességében fenntartja, respektálja annyira, hogy pl. (27. szakasz c pontban) az esetre, ha a zsidó házastársak egyike keresztény hitre tért át, még oly esetben is az elváló levél átvételét meghatalmazottak által

rendeli eszközölni. Igaz, hogy a nagymélt. kir. Curia gyakorlata a válólevelet az ítélet által helyettesítőnek mondja ki — de csak vaglyagosan, vagyis a válólevél kiadását itt is hangoztatva látjuk. Már pedig az elvált nőnek a válóperben hozott felbontó bírósági ítéletek szerint is újra férjhez lehet mennie *a férj által adandó válólevél* — vagy ennek megtagadása esetében *az ítélet alapján* (ha ugyan akad rabbi a ki megteszi), azonban a kérdéses esetben az elvált nő nem az ítélet alapján kelt újra egybe, és ez esetben a válás is, az új házasság is csak akkor törvényes és akkor megfelelő a válólevél is a házasságkötés tekintetében mer vadó zsidó egyházitörvények szerint, ha a válólevél nem hamis vagy hamisított.

Kétségtelen tehát, hogy az, a mit a válólevél-hamisítók elkövettek, büntetlenül nem maradhat, hogy erre a büntetőtörvény legnagyobb szigorát kell alkalmazni, hogy a büntetlenség esetében a legszentebb jogintézmény alapján volna aláásva.

De különösen a jelen esetben még egy körülmény veendő jogilag figyelembe. Ugyanis a válólevél kiadása nemcsak a nőre nézve képezi az egyháztörvények szerinti új házasság megköthetésének feltételét, hanem a férjre nézve is. Már most lehetnének olyanok, a kik azt mondhatnák: ime a hamisítás cselekménye nem képez súlyosabb jogsérelmet, mert hiszen az elvált nő a kuriai ítélet alapján is fel volt jogositva újra házasságot kötni, igaz, hogy a válólevél hamis, de a kuriai ítélet hatályát ez nem gyengíti. Ámde van az éremnek egy másik oldala is. Ugyanis nemcsak a nőnek kell a válólevél átvételét, hanem a való férjnek általa eszközölt átadásának megtörténtét is igazolni. A férj tehát a bűnös cselekmény által a legferdebb helyzetbe sodortatik. Mert ha újra házasságra lépni óhajtana, a válólevélnek általa történt átadását nem csak, hogy nem igazolhatja, de módjában sincs többé az 1863. évi kir. udvari rendelet és a zsidótörvények szerint elvált nejének válólevelet adni, megtörténvén az már a hamisítás csalárdsága útján, — hacsak maga az a válási aktus, illetve az ennek alapjául szolgált okiratok bünvádi uton is hamisnak nem deklaráltatnék.

Az előadottakból világos, hogy a kir. Tábla határozata nemcsak a kérdéses tényre vonatkozólag, hanem általános szempontokból — a mennyiben a zsidó házassági jognak egy fontos intézményét érinti, súlyos jogsérelmet képez a magyar zsidóságra nézve; a kir. Törvényszék és a kir. Tábla tullepték hatáskörüket, midőn a törvényhozás szerepét vindikálták maguknak, — kimondván a válólevél mint intézmény érvénytelenségét.

De a bíróság a rituális fogalommal sem látszik tisztában lenni. A válólevél nem *ritualis* — hanem zsidóházasságjogi intézmény és mindaddig, míg a *házasságkötés joga* Magyarországon a felekezeteknek van fen-

tartva — míg a polgári házasság intézménye életbe léptetve nincsen: a rabbi épügy, mint a keresztény felekezetnek lelkészei — jogosítva van a saját hitelvei szerint a házasságot megkötni, illetve a feleket összaadni és a házasság érvényességét elbíralni. Nem a válási, hanem házasságkötési szempontok azok, melyek követelik, hogy a válólevél, — mert az új házasságkötés feltétele ehhez van kötve — a hazai törvények által respektáltassék. A bíróságok a közölt határozaton nemcsak magán, — hanem közjogi sérelmet is követtek el, — amennyiben a zsidóknak biztosított felekezeti szabadság ellen intézettel vele támadás és bele nyul — avatatlan és jogtalan módon a lelkiismereti szabadság elvébe is. Egyelőre ennyit a feltűnést keltő esetről. Lesz még módunkban többet is foglal kozni vele, hisz hátra van még a kir. Curianak ítélete, mely, bizvást elvárjuk, helyreigazítja az első bíróságok tévedéseit.

Csodálkozunk, hogy az igen tisztelt cikkíró ur, ki kapacitás a magyar jogászvilágban, észre nem vette, hogy úgy a kir. Törvényszék, mint a kir. Tábla *nem voltak tisztában* azokkal, hogy tulajdonképen mi ellen fordult a fellejelenítés vádja. Kiviláglik ez tisztán az ílélet végső szakaszából. «A rabbinak a válólevél átadásáról szóló jegyzőkönyv» — hangzik az illető passus — «közokiratnak nem tekinthető». De ki szólt ilyen jegyzőkönyvről, ki emelt *miatta* panaszt? Halas Simon, ercsii rabbi felvett egy jegyzőkönyvet, mely szerint ő tanuk előtt átadta Weisz Reginának, Deutsch Salamon nejének a Löwinger György és társai által hozott és készített válólevelet, a mely válólevél készítésére Löwinger egy, a férj, és annak atyja által aláírt *felhatalmazás* jogosította fel, a mely felhatalmazást Löwinger az ercsii rabbinál letéteményezett. *Ez a felhatalmazás és rajta az aláírás volt hamisítva és e végett emelt panaszt Löwinger ellen a férj és a félvezetett rabbi.* A felhatalmazás felmutatása nélkül az ercsii rabbi sohasem vállalkozott volna arra, hogy Weisz Reginának a válólevelet átadja, sohasem állított volna ki jegyzőkönyvet arról, hogy Weisz Regina férjétől a zsidó egyházzsabályok szerint elvált, ilyen jegyzőkönyv nélkül pedig dr. Kayserling sohasem adta volna össze Weisz Reginát mostani férjével, miből következik, hogy úgy az Ercsiben történt válási aktus, mint a később Budapesten eszközölt házasság egy, Löwinger György és társai által hamisított felhatalmazás alapján és *csakis* annak alapján történt. Ez a faktum. Ez ellen fordult a vád és ez az, mit úgy a Törvényszék mint a Tábla elnézett, a mire azonban minden esetre szükséges lesz felhívni a kir. Curia figyelmét.

De nem ez a fődolog. A mi közérdekűvé teszi az ítéletet a magyar zsidóságra nézve, az azon körülmény, hogy a Törvényszék és a Tábla kimondta, miszerint a válólevél nem közokmány és *a ki hamisítja, az ellen vádat emelni nem lehet.* Löwinger Györgynek és

társainak e szerint csak ezután ragyog fel csillagzatuk Felállítanak «válólevél kiadására jogosító hamis *felhatalmazásokat* és magukat a hamis *válóleveleket* készítő központi irodát», nagyszámu fióküzletekkel a nagyobb vidéki városokban, és az üzlet virágozni fog és Mezőturnak elcsapott rabbija még mint milliomos végezheti be hánytatott életét. Erről tehát gondoskodva lenne, de mi történik ezután magával a «get» intézményével?

Igaz, *nincs zsidó pap*, ki férjétől elvált nőt tisztán a Curia ítélete alapján adna össze egy másik férfúval, ha a ritualis válólevél vételét be nem bizonyítja, de honnan tudja ezután a rabbi, hogy a válólevél, melynek átvételéről az előtte felmutatandó bizonyítvány, vagy jegyzőkönyv tanuskodik, *nem Löwinger féle gyártmány-e?* honan merítsen a jövőben a rabbi bátorságot arra, hogy egy nem előtte vált asszonyt esketessen, mikor tartania kell attól, hogy az esketés után kitűnik majd, hogy az új házasságra lépett nő a zsidó törvény szerint *még mindig első férjének a felesége*, minél fogva kötelességévé válik az illető esketést végzett rabbinak, — a minthogy kötelessége ez a fennforgó esetben dr. Kayserling pesti rabbinak is — hogy ünnepélyessen kihirdettesse, miszerint az általa eszközölt házasság, *nem házasság?*

A zsidó pap — feltéve, hogy a Curia is (a minek ellenkezőjét bizton reméljük) elfogadná a két első fórum álláspontját — egyáltalán nagyon ferde helyzetbe jutna az állam intézkedéseivel. A rabbi, ki minden időben feltétlen követője volt az országos törvényeknek, egyenesen arra szoríttatnék, hogy *froudeurré* legyen. A Curia ítéletét a zsidó pap *nem ismerheti el soha ritualis válólevélnek is.* Pusztán a rituális válólevél alapján, curiai ítélet nélkül természetesen semmiféle elvált házasságot nem esket a zsidó pap; *mindkettőre* van szüksége okvetetlenül; de ha ezzel szemben azt mondja a Curia: a ti válóleveletek, az semmi, anélkül is köthet házasságot az elvált nő, vagy férj; ha a Curia kimondta a válást, és ha válólevél nincsen, *minden következőnélkül lehet ilyen hamisítani*, mert az nektek, zsidóknak roppant fontos ugyan, de nekem rongy, semmi egyéb?! — A zsidó pap erre köteles volna minden, pusztán a Curia ítélete alapján létrejött házasságot és ilyen házasságból származó gyermekeket *törvénytelennek* kijelenteni, mi viszont az államnak nem tetszenék . . . , de nem fejtegetjük tovább az ügyből folyható következményeket; bevárjuk a Curia döntését, mely ha kedvezőtlen volna, *akezidra hívja ki a magyar baza zsidóságát.*

Szerk.

Orthodox rabbigyűlés. Folyó hó 3-án és 4-én az orthodox rabbik néhány vezére, még pedig Schreiber Szimcha Bunem, pozsonyi, Fuchs Mózes nagyváradi, Lipschitz Lipót, abauj-szántói, Weinberger Jezájás, margittai és Rosenberg József, püspök-ladányi rabbi, Reich Ignácznak, az orthodox közvetítő-bizottság elnökének

sürgős meghívása következtében, Budapesten gyűlésre jöttek össze. A tárgyalások nagy titokban folytak ugyan, de annyi mégis kiszivárgott, hogy Reich Ignác ismét veszedelemben véli az orthodoxiát, és az is, hogy a Podmaniczky-utczai közvetítési iroda több heves felszólalásnak volt a színhelye, sőt még a pozsonyi főrabbi is, ki eddig Reich Ignácot minden alkalommal takargatta, védelmezte, kiméretlen kritikát gyakorolt a vezér üzelmei felett.

A gyűlés behívására okot az szolgáltatott, hogy az utolsó időben több előkelő orthodox hitközség agitációt indított az iránt, hogy Budapesten orthodox országos gyűlést hívjanak egybe, melynek feladata lenne, tanácskozás tárgyává tenni a helyzetet, nyilvános beszámolóra felszólítani a közvetítő irodát (20 év óta nem tette) és gondoskodni oly vezetésről, mely a felekezetnek legalább gyalázatára nem válik. A lázongó felhívás, melyet már 10 nagy hitközség irt alá, a közvetítő irodában nagy riadalmat okozott, mely a mult hét folyamán ötven rabbit sürgősen gyűlésre hívott a fővárosba, mert «veszedelemben az orthodoxia!»

A meghívott rabbik közül csak az említettek jöttek el, ezek mindegyike több rabbitól vett felhatalmazást arra nézve, hogy őket a gyűlésen képviselje. Mik történtek a gyűlésen, nem tudjuk, csak arról értesültünk, hogy Reich Ignácot szemrehányásokkal halmozták el, hogy *nüvevaló az a folytonos pénzkérés a községektől*, továbbá, hogy a rabbik kijelentették, hogy *nem állják újdt az országos gyűlésnek, ha abban rabbik lesznek a többségben.* — Mi bennünket illet, meg vagyunk győződve, hogy míg Reich Ignác áll az orthodoxok élén, országos orthodox gyűlés létrejönni nem fog, meg vagyunk aztán győződve még valamiről, arról t. i. hogy Reich Ignác, kinek kis meglepetést rendezünk mai számunkban, a lapunkban közzétett miniszteri rendeletet a gyűlés előtt a világért sem árulta el.

Az asztrologia a zsidóknál.

— Lőw Lipóttól —
(Folytatás.)

A tizedik század óta a német-francia és az arab iskolák asztrologiai tanai gondosan megkülönböztethetők.

A germán-frank tanítók, mint sok egyéb tekintetekben, itt is rendíthetetlenül talmudi álláspontot foglalnak el. A csillagok befolyásában való hit annyira beleszövődik világnézetükbe, hogy számtalan alkalommal visszatérnek reá és még vallás-törvényi intézkedésekre is következtetnek belőle. A német chaszideusok a középkorban méltányosnak és érdemes dolognak tartották, ha nap és holdfogyatkozások idején böjtöltek. Elvtársaik, a kabbalista chaszideusok a lurianusi korban ezen ajtatósságot még kiterjesztették. Maga R. Luria Izsák is, támaszkodva, a hold fogyásáról szóló mythusra, — minden hó utolsó napját böjtnek nyilvánítja. Egyik

legkiválóbb tanítványa, R. *Seruk* Izrael ujholdnapján böjtölt. A 13-ik század óta divatba jött, hogy a szülők halálanapjának évfordulóján böjtölnek, mit a matematikával és asztrologiával foglalkozó R. *Jafe* Mordechai horoszkopikusan megokol.

Elvi ellenkezés az asztrologiával szemben nem merült fel. Még a sokat olvasott és sokat utazott R. Köhen Tóbiás orvos (szül. 1652. Metzben, megh. 1729. Jeruzsalembe) nagy tisztelettel, bár nem minden tartózkodás nélkül beszél a csillagjósokról.

Az általánosan szokásos üdvözlésben «mazol tov» (kedvező születési csillag) könnyű ráismerni az asztrologiai doktrína befolyásaira, bár az üdvözlőnek épen nem jut eszébe az, hogy a horoszkopra gondoljon. Ép így ejtik ki a hétköznapi neveit is minden asztrologiai mellékgondolatok nélkül, habár minden újabb népénél a hét planetának köszönhetik eredetüket, melyeknek védelme alá helyezték őket hajdan.

Általában tagadhatatlan, hogy az asztrologiai kiágazásai a jelenkorig nyulnak.

Maradványai egyik-másik népies babonahit mellett az ugynevezett fokozati évek (1. 7. 14. 21. 28. stb.) is, minthogy már a legrégebb időkben is az ember egyes életévei a hét bolygó közé voltak osztva, mi közben a mindenkori hetedik a gonosz szaturnus uralma alá jutott és azért különösen veszélyesnek tartott.

És mindamellét az arab iskolabeli zsidó gondolkodók ellenzékeskedései a csillagjósással szemben a 12-ik századig nyulnak vissza; asztrologiai félelem és remény azonban, mint az arabok előtt, a köztök élő zsidóknak sem volt idegen; a régi asztrologiai elemeket ujakkal szaporították. Az előszeretet, melylyel holdtölte idejét választották lakodalmi ünnepekre, a félelem, mely hétfőn és szerdán gyakran tartotta vissza az üzletek kötésétől, nem sokkal rövidebb időből származnak. Nem tagadható az sem, hogy még kiváló gondolkodók is mint R. Gabirol Salomo, R. Ha-Levi Jehuda Parhon Salomo, Ibn Esra, R. ben Chijja Abraham és mások nem tagadták az asztrologia értékét, hanem a csillagok befolyását az emberi sorsra több-kevesebb korlátozásokkal készségesen elismerték, a mint azt Schmidl ki is mutatja

A spanyolok azonban ebben nem álltak, mint a germanofrankok, talmudi állásponton. Az asztrologiát arab könyvekből tanulták és művésziessé üzték. Tovább mentek, mint a germanofrankok. A messiási idő bekövetkezésének asztrologiai kiszámítását Gabirol Salomo eljárása szerint mások is megpróbálták. Mint a keresztény és mohamedán csillagjósok, úgy a zsidó mütársak is 1179-ben és 1186-ban borzasztó katasztrófákat vártak a természetben és a népek életében. Nem tűnhetik fel tehát ha magánügyekben is kikérték a csillagok tanácsát, hogy a már nevezett ben Chijja Abraham a horoszkop intelme folytán el akart halasztani egy lakodalmi ünnepélyt.

A szabad és haladó kutatás azonban itt is megerősítette a babonát és az előítéleteket, és helyes felismerésre vezetett. Az asztrologia horoszkopia és genethiologia ködképei lassanként elvesztették ragyogó erejüket, miután a biblia és a bölcelet alapos tanulmányozása által megélesült az emberek tekintete.

Hedessi Jehuda karaitát (1148) illeti a dicsőség, hogy első küzdött az asztrologia ellen bibliai álláspontból. A tórah összes ígéretei, úgy mond, hívságok hívsága volna, ha a hét planetának és a tizenhét csillagképnek ereje volna felemelni és lealacsonyítani.

Bölcsészeti álláspontból Maimonides lépett fel első az asztrologiai üzemek ellen. Vallástörvényi művében elejti az asztrologiailag motivált halachát és az asztrologiát a hiábavaló dolgok közé számítja, mik csak a tudatlant vonzzák. Későbbi tanítók ellene szólnak ez utóbbi tekintetben, bár későbbi tekintélyek is egyes asztrologikus-talmudi intézkedéseken tultették magukat. Ő maga hiven marad More-ban is antiasztrologiai alapelveihez, és ily szellemben nyilatkozik abban a levélben is, melyet 1194-ben a marseillei községhoz intéz:

»Tudom,« mondá ez alkalommal, »hogy a talmudban és a midrasban akadhattok helyekre, melyek a születési csillagok befolyásáról szólnak, de nem méltányos elejteni az elismert igazságokat és egyes törvény tanítók szavaihoz ragaszkodni.«

A mi a talmudi asztrologiának »egyes tudósokra« való visszavezetését illeti, a maimonidesi kijelentés alig ha található összhangzásban a forrásokkal. Ez utóbbiakból az tűnik ki, hogy a talmudi időszakban a csillagok hatalmába vetett hit általánosan uralkodott. A régi tanítók ebben koruk irányát követték, Maimonides nem kevésbé követte a magáét, a mennyiben a görög tanítókra támaszkodva, a csillagzatokat és szférákat élő, észszel megáldott lényeknek kívánja tekintetni, melyekből az erők alásugarzanak, és melyek a világot vezérlik.

(Folytatás következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük május végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »
Papok, tanítók és községi hivatalnokok:	
egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczikörut 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890 junius 8) 5650 szivan hó (30 napos) 20-ka. Hélfő 21-ike. Kedd 22-ike. Szerda 23-ika. Csütörtök 24-ike. Péntek 25-ike. Szombat 26-ika. Muszaf előtt bejelentik az ujholdat (m'vorchin hachódes.) Hetiszidra: S'lach.

Hazai hírek.

— **Miskolc**zról írják lapunknak, hogy ott Zelenka Pál püspök felszentelési és beiktatási ünnepélyében az izr.anyahitközség elöljárósága, iskolaszéke és tantestülete küldöttségei Grünfeld Ödön hitk. elnök és dr. Ixel Soma iskolaszéki elnök vezetése alatt vettek részt. Nevezettek szép beszédekben üdvözölték az új püspököt. Zelenka Pál nyájas és felette szívélyes válaszában mindenek előtt az elöljáróságnak melegen megköszönte a miskolczi izraelita hitközségtől már több alkalommal tapasztalt őszinte rokonszenvet s egyháza iránti jóindulatot. Két tulajdonságot — úgymond — tanulhatnak a többi felekezetek az izraelitáktól: Áldozatkésztséget és kiváló jótékonytságot, melyhez hozzájárul a hazafiság is. Egyben egyeznek a protestánsokkal: féltékenyen védik vallási autonómiájukat — Dr. Ixel iskola elnöknek válaszolva, igen elismerőleg nyilatkozott a miskolczi izr. iskoláknak működéséről, mely mintaintézet lévén, buzdítólag hat a többi iskolákra is. Kiemelte a zsidó tantestület képességeit és buzgalmát. Az új püspök a hét folyamán a küldöttségek vezetőit köztük Grünfeld Ödön hitk. elnököt is meglátogatta.

— **Dr. Kecskeméti Lipót**, a nagyváradi congressusi hitközség ujonnan megválasztott fiatal rabbija f. hó 11-én tartja székfoglalóját. A nevezett község mint a beküldött programból látjuk, méltón fogja megünnepelni a szép napot

Nyitrából annak konstatalására kérnek fel bennünket, hogy Pollák Fülöp, törökbecsei rabbit nem nyitrai rabbivá választotta a közgyűlés, hanem hitszónokká, és nem egyhangulag, hanem szótöbbséggel, mert hisz 70 hitközségi tag óvást emelt a választás ellen, mert Pollák rabbinak nincsenek »hattárai 3 elismert orthodox rabbitól«, mire az elöljáróság azzal felelt, hogy kötelezte a megválasztottat, miszerint az említett képesítéseket rövid idő alatt megszerezze. Pollák hitszónok mellé a hitközség állítólag egy országosan elismert orthodox rabbinikus kapacitást fog választani, hogy ily módon ki legyenek elégitve a szigorubb iránynak hivi is.

— **A pesti orthodox hitközség választmánya** f. hó 2-án tartott gyűlésén szótöbbséggel elhatározta, hogy Reich Koppel verbói rabbinak összes, a pesti orthodox hitközség rabbiszéke elfogadásához kötött feltételeit, melyeket lapunk multheti számában ismertettünk, elfogadja, és így misem állja többé utját, hogy a nevezett rabbi a ráesett választást elfogadja.

— **Bischitz Johanna** asszony a következő cikkecskét intézte Tenczer Pálhoz, a fővárosi közélet e kiváló alakjához, ki a »jótékonyág nemtőjének« so-

rait írójuk sikerült arczképe kíséretében tette közzé lapjában:

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Ön felkért engem, hogy írjak becses lapjába egy cikkkecskét. Ha eleget tesztek felszólításának, kérdezhetik, hogy: miként került Saul a proféták sorába? Ha ellenkezem, magamra vonom a hatodik nagyhatalom neheztelését.

Mit tegyek? mondá már Zeus is, pedig a jó görög úristen ugyancsak könnyebben segíthetett volna nehéz helyzetén.

Nos hát, én mosom kezeimet nyomdafestékben és írok . . .

Természetes, hogy ezen — megigérem önöknek ünnepélyesen, — rövid cikk tárgyául a szegények ápolását választom, mint hozzám legközelebb fekvő anyagot. Szomorú fejezet ez, melyről azonban nem tárgyalhatunk eleget. A szegényügy legégetőbb kérdése társadalmi életünknek és ha igen sokat tesznek is érdekében, nevezetesen fővárosunkban is, a czéltől még nagyon távol állunk.

Szerény véleményem az, hogy az az emberszeretet, mely adakozásokban nyilatkozik, nem oldhatja meg a kérdést. A nyomor pillanatnyi enyhítése kétségtelenül rendkívül szükséges, de annál fontosabb az, hogy a nyomor szárnyait szegjük, amit csupán az ipar emelése, a takarékosagra, szigorúan erényes életre buzdítás által érhetünk el.

Nem lehet feladatomban, hogy ezt illetőleg bővebben beszéljek, csak a magam eljárására, a szükölködőknek adományok általi támogatására akarok szorítkozni.

Azt hinné az ember, hogy ama mesés összegek, melyekkel Hirsch Mórítz bárónak, a bámulatra méltó emberbarát bőkezűsége folytán rendelkezhetem, elegendők volnának a sápadt arczu nyomor leküzdésére.

Fájdalom, csak egyes szerencsésebb esetekben győzetik le e nyomor, sok egyebekben ujjal felemeli fejét.

Havonta 2000—3000 folyamodvány érkezik hozzám és ha néhány százat tekintetbe vehetek is, mindazáltal szomorú tény, hogy a többit tekinteten kívül kell hagynom.

Sok szegényünk részére, sajnos, csak egy Hirsch bárónk van. Tán sikerül soraimmal egy Krözus részvétét felkelteni, tán támad egy versenyintézet, mely nemes versenygésével védenceim számát csökkenti. Mennyire hálás volnék önnek felszólításáért, t Szerkesztő Úr, ha soraimmal elérném ezt a czélt.

— **Gratulálunk.** Lapunk kedvelt és tisztelt dolgozótársát, *Feleki Sándor* urat, ki, hogy mást ne említsünk, az »Egyenlőség« mult évfolyamában »Zsidó-magyar művészek« czim alatt 17. tárczacikket tett közé, melyeket széles körökben nagy tetszéssel fogadtak, — f hó 7-én *orvos-tudorrá* avatják a m. k. tudó-

mány-egyetemen. *Feleki* ur, ki csak 23 éves, *kihívó* sikerrel állotta ki vizsgáit, daczára annak, hogy tanulmányai mellett szép irodalmi működést is fejtett ki, mely nevét széles körökben tette ismertté. Dr. *Feleki Sándor* ur ép oly hű marad lapunkhoz, mint a hogy volt *Feleki Sándor* ur, és nemsokára »Zsidó-magyar írók« czim alatt cikksorozatot nyit meg az »Egyenlőség«-ben, melynek bizonyára sokan érdekléssel néznek elibe. —

— **A sátoralja-ujhelyi Chevra Kadisa** a napokban tartotta meg közgyűlését; az évi jelentés szerint a bevételek összege 4167 frt, a kiadásoké 3773 frt volt. A tisztujítás eredménye a következő: Elnök: *Zinner* Ede, pénztáros: *Schön* Sándor, ellenőrök: *Löwy* Adolf és *Weinberger* Mór. Végül tizenegytagu választmányt választottak.

— **A delegáczió**nak jelenleg két zsidó tagja van; egyik *Wahrman* Mór, ki az intézmény fennállása óta tagja a delegáczióknak a másik dr. *Neményi* Ambrus kit az idén megválasztottak póttagnak. *Wahrman* Mórt a hadügyi bizottság tagjává választották meg.

— **A magyar orvosok és természettudósok** ez idei vándorgyűlését augusztus hó 16. és 20-án Nagyváradon tartják meg. Hazánk legjobb nevű és leg-híresebb orvosai és természettudósai fognak ez alkalommal felolvasásokat és értekezéseket tartani. A listában számos hitsorsosunk nevével is találkozunk. Dr. *Ágai* Adolf, ki hajdanában a test gyógyításával foglalkozott, és jelenleg szellemi orvosságról gondoskodik a melancholia ellen, nyitja meg a sort; dr. *Böke* Gyula, dr. *Berczeller* Imre, dr. *Donáth* Gyula, dr. *Feleki* Hugó, dr. *Fener* Nathan, dr. *Kornstein* Lajos, dr. *Lichtenberg* Kornél, dr. *Neumann* József, dr. *Szili* Adolf, dr. *Schwartz* Arthur, dr. *Temesváry* Rudolf stb. szerepelnek a felolvasások lajstromában. További értekezések bejelentendők dr. *Schächter* Miksánál.

— **Miniszteri döntvények.** A Magyar-Zsidó Szemle junius havi füzetében két érdekes ministeri döntvényt olvasunk. Az egyik (12540. sz.) prozeliták esketése ügyére vonatkozik és kimondja, hogy azok, kik mint osztrák állampolgárok tértek át keresztény hitről zsidó hitre, Magyarországon jogérvényes házasságot köthetnek zsidó ritus szerint, még ha magyar állampolgárságot nyertek is el, mert már, mint zsidók lettek magyar állampolgárokká. — A 15818 sz. döntvény a ritualis válás ügyében kimondja, hogy a rabbi a ritualis elváltás foganatosítására már a törvényszék jogérvényre emelkedett ílélete alapján is fel van jogosítva, mert nincs ok arra, hogy esetleg a Curia ítéletét is bevárja.

— **Kohn Dávid könyve.** A magy. tud. akadémia által a Dora-pályadíjjal koszoruzott »Gábona hátaridő üzlet« cz. művére hirdet előfizetést *Kohn* Dávid, kinek tevékenységéről már ismételtelen volt alkalmunk dicsérettel nyilatkoznunk. Könyvéről a felhívásban következőket mondja: »Ki akartam mutatni a börze jogosultságát és szükségképeniségét; tisztázni akartam azt azon vádaktól, melyekkel az agrariusok elárasztják. Fel akartam tárni a tőzsdét nem ismerők előtt annak életrendjét, szervezetét és üzletformáit — legelső sor-

ban azokat, melyek a határidő-üzlettel kapcsolatosak. Ki akartam mutatni azt a kedvező hatást, melyet a börze a gabona árára és forgalmára gyakorol; a befolyást, mely működésének eredménye gyanánt a gabona termelésben és fogyasztásában észlelhető. Vizsgáltam a határidő-üzlet *jogi* természetét, hogy milyenek fogták azt fel a múltban, milyenek tekintik azt ma, és hogyan kell azt megállapítani a jövőnek. Egy oly könyvet akartam írni, mely — az *Akadémia birálatának szavaiból idézem* — «az olvasót irodalmilag is tájékoztatja az a kérdés fontosságáról, a melynek tisztes ismertetését czélhullúzi ki s a melyet gyakorlatilag és elméletileg, az élet tapasztalatai és az irodalom adatai alapján helyesen old meg.» — A 2 frnyi előfizetési díj Pollak Illés ügyvéd urhoz (Budapest, Nagy-korona utca 34 sz.) küldendő. — Remélhető hogy a fiatal nemzetgazdász műve minél nagyobb keletkezésnek fog örüdni.

— **Dr Kohlbach Bertalan** Temesvár-gyárvárosi rabbi külön lenyomatban adta ki ez évi április 1-én tartott székfoglaló beszédét, melyet az izr. status-quo hitközség tagjainak ajánl. A beszédhez előszót is írt, melyben kijelenti, hogy be is fogja váltani azokat az ígéretek, melyekkel a rabbi széket elfoglalta.

— **Esküvők.** Wolfner Nándor nagyiparos a napokban vezette oltárhoz Varsóban Levy Margitto kisasszonyt, Levy Henrik magánzó leányát. Ez alkalomból az ifju pár rokonai ezer forintot juttattak a pesti izr. hitközségnek jótékony czélokra — A dohány-utcai templomban dr. Engel Gusztáv nőül vette Reinitz Tekla kisasszonyt, Reinitz S. kalapgyáros leányát. Az esketési szertartást dr. Kayserling M. hitszónok és Friedmann főkántor végezték. — Ugyanott léptek házasságra Komlós Ede földbirtokos Kamitz Ignác nagykereskedő leánya. Ilona kisasszony.

— **Vallási türelmetlenség** Egy előkelő fővárosi leánynevelő intézetben történt, hogy Palásthy püspök a konfirmáció alkalmával felhívta a házi kápolnában gyülekezett katolikus leánykakat, hogy «bár a vallás nem tiltja azt, hogy nemkatolikusokkal beszéljenek, tartózkodjanak az ezekkel való minden bizalmasabb érintkezéstől, és kizárólag katolikus leányokkal társalognak bensőben.» — Az eset nagy felháborodást keltett nemcsak a református körökben, de sok katolikusnál is. Mi is oszjtjuk ezt a felháborodást, mert legnagyobb határozottsággal el kell ítélnünk minden felekezeti türelmetlenséget, mely annál sajnálatosab, minthogy egy püspök személyében akadt hirdetőre, kinek szavát esetleg követheti az alsóbb rendű papság is. Ha Palásthy ő eminenciája egyébre sem tudja oktatni az ártatlan leányokat, akkor ugyancsak jobb volna, ha oly emberre bizná a konfirmálást, ki jobban tudja, mit ért az evangélium felebaráti szeretet alatt.

— **A millennium.** A műbarátok egylete nagy bizottságot küldött ki, hogy a Magyarország fennállásának ezredéves jubileuma alkalmából rendezendő ünnepély programját dolgozza ki. A bizottság tagjai hazánk legelőkelőbb fiaiból sorakoznak; a születési és szellemarisztokraczia színe-javát választották belé. Több

hitsorsosunk is tagja a díszes komisszióknak; így Lederer Sándor lovag, kisteleki Lévy Henrik főrendiházi tag, dr. Neményi Ambrus orsz. képviselő, Wabrmann Mór orsz. képviselő, az izr. hitközség elnöke.

— **Rothausuer Teréz**, a magyar születésű énekesnő, kit itthon nem tudtak eléggé megbecsülni, most külföldön egyre másra aratja a legszebb diadalokat. Jelenleg a berlini udvari opera egyik legjelesebb tagja. A napokban vendégszerepelt a lipcei színházban, melynek azelőtt szerződött tagja volt. A közönség valóságos tüntető ovációkkal fogadta és elhalmozta kegyének jeleivel.

— **Szigetvárról** írja levelezőnk, hogy ott a napokban Kárpáti Manó tanító kitünően sikerült estélyt rendezett az izr. népiskola könyvtára javára. A nagyszámú díszes közönség zsufolásig töltötte meg a termet és zajos tetszéssel fogadta a műsor minden egyes számát. Az izr. népiskola ismétlődő tanfolyamának leány növendékei nagy tetszés mellett adták elő a Perzsely és a divatos lányka cz. színművet, Rechnitzer Ilonka, Szabó Stefánia és Szabó István két hangverseny darabot játszottak igen szépen. Bienenfeld Malvin, Széchy Ferencnek Bál után cz. kitünő monologjával keltett nagy hatást, míg Dezső József, a pécsi szintársulat tagja a Légy-et szavaltá művészies bravúrral. Az est sikerének oroszlanrésze Füredi Eszter kisasszonynak jutott, ki a hangversenyre Budapestről Szigetvárra érkezett. A kisasszony bájos megjelenésével és gyönyörű alt hangjával elragadtatta a hallgatóságot, mely már belépésekor is zugó tapssal és éljenzéssel fogadta. Minden dalát meg kellett ujrázni. A hangverseny után Füredi Eszter tiszteletére diszvacsoza volt, melynek folyamán Kainer Adolf hitközségi elnök lendületes felköszöntőben tolmácsolta a közönség lelkesedését és szép szavakban köszönte meg a ritka művelzetet, melyet a jeles énekesnő nyújtott. Kárpáti Manó ezután volt tanárát, Füredi Ignácot éltette. — A társaság késő éjjelig maradt együtt.

— **Eljegyzés.** Wellisch Árnold tekintélyes józsefvárosi polgár, a Wellisch Náthán utóda czég főnöke, eljegyezte Deutsch Gizella kisasszonyt, Deutsch Vilmos, főv. magánzó leányát.

— **Esküvő.** Méry Károly jeles műfordító, kinek nemrég megjelent verskötetete általános elismerést vivott ki, e hó 5-én vezette oltárhoz a dohány-utcai templomban Weisz Lina kisasszonyt. Az esküvőn díszes közönség vett részt. Ott voltak többek között dr. Ágai Adolf, a Borsszem Jankó szerkesztője, dr. Murányi Ármin, a Képes Családi Lapok szerkesztője s több író. A fiatal párhoz dr. Kohn Sámuel intézett költői lendületű, gyönyörű szép beszédet, áldást kívánva a házaspárnak az új életuton, mely jó kívánatokhoz mi is tiszta szívből csatlakozunk.

— **Halálozás.** Koppel Mór, a nagyszombati zsidó hitközség egyik legkiválóbb tagja, élete 70. évében meghalt. A boldogult városi képviselő és a hitelintézet

igazgató tanácsosa volt. Temetése a közönség nagy részvéte mellett ment végbe. *Frankl J.* csesztei rabbi nagyhatású gyászbeszédet mondott. A sirkertben *Eisler Ödön* a hitközség és a Chevra-Kādisa nevében bucsuzott el az elhunytól.

Külföldi hírek.

— **Reformok Angliában.** Említettük, hogy az angol chief-rabbi választás alkalmával több előkelő zsidó lord *Rothschildhoz*, az *United Synagoge* elnökéhez egy iratot terjesztett be, melyben a rituale terén eszközözendő újításokat proponált. A kérvény szövege, mint most értesülünk, a következő: »Igen tisztel urunk! Számos bizonyíték van arra, miszerint felette elterjedt az az óhaj, hogy a) az angol zsidók egyesültsenek egy elnöklő chief rabbi alatt, ki elnöke legyen az összes birodalmon élő zsidóknak; b) az egyes hitközségeknek bizonyos határok közt engedjék meg az istentiszteleti rituale megváltoztatása, mert a testvériség megtartása Izraelben sokkal fontosabb, mint az, hogy a liturgia vagy ritus némileg eltér. Alulírottak helyén valónak találjuk, hogy hivassanak meg a spanyol-portugál zsinagóga, a szövetséges zsinagógák, (melyeknek elnöke is alulírottak közt van) a nyugot-londoni zsinagóga, (melynek több tanácsosa írta alá e kérvényt), a főváros és a vidék többi zsinagógái, hogy az *United Synagogue*val együtt a brit zsidók egyesítésének módzatainak megbeszélésére bizottságot küldjenek ki. A chief rabbi lelkészi feje legyen a brit birodalom összes zsidóságának, a portugál és nyugat-londoni hitközségre nézve azonban csak tanácsadó tekintély legyen, mert e községek autonómiaja fentartandó. A kérvény ezután kisebb érdekű modalitásokra terjed ki és kikérendőnek tartja a chief-rabbi véleményét is, hogy mint gondol megbirkózhatni az indítvány elfogadása által reáháramló óriási munkahalmazattal. A kérvényt aláírták: *Mocatto F. D.*, *Magnus Fülöp*, *Cohen L. Alfred*, *Montagu Samuel*, *Lonsoda G. Herbert* és *Beddington H. Alfréd*,

— **Érsek a zsidókról.** Dr. *Morar-Andrzejewicz* Szilveszter czernoviczai érsek a napokban lelkészi jubileumot ült, mely alkalommal a zsidó hitközség küldöttsége is üdvözölte. A nemeslelkű főpap megköszönve a deputáció szónokának szerencsekívánatait, szép beszédben jelentette ki, hogy ezentul is azon lesz, hogy a polgárság békésen éljen együtt, és hogy felekezeti viszályok ne zavarják meg a nyugalmat »Ha azt tapasztalnánk, — így fejezi beszédét, — hogy eltérek ettől az ígértől, akkor uraim, kérem figyelmeztessenek engem mai szavaimra.»

— **A bécsi gazdasági kiállításon** a király legutóbbi látogatása alkalmával több hitsorsosunkat tüntette ki megszólításával. Így *Popper Armin* bárót is, kinek erdészeti kiállítása méltó bámulatra ragadja a

szemlélőket. — *Marmorek Oscar* mérnökkel is beszélgetett a király; az alig 27 éves építész mérnök a legutóbbi párisi világiállításán is nagy feltűnést keltett. A »világító kutak« fogja bemutatni a bécsieknek. Ő felésege megkérdezte a jeles fiatal embertől, hogy mennyire haladtak a munkálatok.

— **Breslaur Emil** tanárt Berlinben a braunschweigi regens kitüntette az Oroszlán-Henrik-rend lovagjelvényével.

— **Egy zsidó anya hőstette.** Az anyai szeretetnek valósággal klasszikus példáját adta nemrég Párisban *Schill* asszony. A derék hölgy fia ugyanis egy baleset következtében súlyos sérüléseket szenvedett koponyáján; a seb kezelése két műtétet tett szükségessé, mikhez friss emberhus kellett, hogy a nyílt sebekbe varrják, *Schillné* önfeláldozólag engedte, hogy karjából vágják ki a húst, mely fia megmentéséhez volt szükséges. Egy a francia fővárosban működő egyelet, melynek czelja a »jó jutalmazása« arany érmét adományozott *Schillnének*.

— **Ghetto Oroszországban.** Említettük, hogy az orosz belügyministerium újabb korlátozásoknak akarta alávetni a zsidókat és ez irányban javaslatokat készítettett. E szerint Pétervárbán, Moszkvában és Kievből ghettok lettek volna felállítandók. Mire az ügynek a birodalmi tanács elé kellett volna kerülnie, *Durnowo* miniszter egyszerre kijelentette, hogy a javaslat tárgyalása elnapoltatik. Mint az orosz fővárosból írják, számos igen előkelő méltóság viselője legnagyobb felháborodással nyilatkozott a javaslatról. *Mihály Nikolajevics* nagyherczeg egyes paragrafusok olvasásakor szörnyűködve kiáltott fel: »Hát ily barbárok vagyánk mi?». — Mikor egy arisztokrata mondta, hogy tán a czár intenczióinak is megfelel a javaslat, a nagyherczeg határozottan odanyilatkozott, hogy az nem igaz; hozzátette azt is: Azonnal magam megyek ő felségéhez.» — Csakugyan elhajtattott a czárhoz, kinek ő nagybátyja; az oroszok ura valóban osztotta a nagyherczeg véleményét és így esett meg, hogy *Durnowo* kénytelen volt a szörnyű javaslatot levétni a napirendről.

— **Zsidó művésznők és írók.** Varsóból a legutóbbi időben egy egész sereg kitűnő zsidó művésznő és író került ki. Első helyen említendő *Abendroth Irén*, ki ugy szépségével, mint bámulatos hangjával már is óriási sikereket aratott. Bécsben is kedvenczvé lett a közönségnek. — *Vicenti Irén* (*Machonbaum*) asszony nagy sikerrel hangversenyezett Varsóban. — *Arklova Teréza* Madridi opera jeles tagja, ki a regens királynőtől a napokban remek gyémánt-garnitúrát kapott, szintén varsói. — *Grützbeudler*, varsói kántor leánya jelenleg Newyorkban opera énekesnő. — *Pinkert* kisasszony a varsói operának képezi díszét. — *Chelicea-Lévy* asszony mint drámai és elbeszélő író működik szép eredménnyel Párisban, hol a nőemancipáció egyelet közlönyét is szerkeszti. — *Blumenberg Malvin*, *Bell Emilia*, *Peltyu S.*, *Glücksberg R.*, *Posner Malvin* kisasszonyok, *Peckranz*, *Kafta Fela* asszonyok részint mint

műfordítók, részint mint írók vívták ki maguknak a közönség és a kritika elismerését — Dr. *Goldspiegel* Helén varsói születésű kisasszony, mint orvos működik Párisban.

— **Stöcker takarodója.** Berlinben a héten ülésezett az evangélikus-szociális kongresszus, melyben *Gosler* és *Berlepsch* miniszterek is részt vettek. *Stöcker* ez alkalommal újra szerepelt, de csufos kudarcot vallott. Tizenhárom thezist állított fel és ezek közt azt is hangoztatta, hogy a zsidóság, mint a szociáldemokraczia szülő oka, mily veszedelmes befolyást gyakorol a társadalomra. Erre felszólalt *Harnak* theologiai tanár és zajos tetszés közt kifejtette, hogy az értekezleten nem szabad feszegetni a zsidó-kérdést, ő nem antiszemita, sőt inkább filoszemitának igyekezik lenni. A keresztények bűne a zsidósággal szemben nem csekélyebb, mint a zsidóké a keresztényekkel szemben. Igyekezni kell a zsidókat teljesen megnyerni, miután már eléggé üldözték őket. — *Stöcker* az erélyes felszólalásra megjuhászodva ájtatos képpel jelentette ki, hogy legcsekélyebb ellenszenvvel sem viseltetik a zsidók iránt s csak a zsidók uralma ellen küzd; különben kéri, hogy ne szavazzanak thezisei felett. Ezt a kérelmet készségesen teljesítették.

— **Régi lelet,** *Novaculum* rajnavideki romai hártárvár kiásatása alkalmával nagyobb mennyiségű érmet találtak. Ezek egyike *Vespasianus* császárt ábrázolja teljes harci díszben; előtte síró női alak térdel. A domborművívő kép alatt *Judea Capta* (meghódított Judea) szavak olvashatók. *Vespasianus* Jeruzsalem pusztulásának emlékére verette ezeket az érmeket.

— **Szmyrnában** *Levy Nissim* nagy szótöbbséggel megválasztatot a legfőbb polgári törvényszék bírójává. *Levy Nissim* hitsorsosunk és kiváló jogász hírében áll.

— **Dr. Kristeller Samuel** titkos egészségügyi tanácsos a napokban ünnepelte meg hetvenedik születése napját Berlinben, hol szívélyes ovációkban részesítették. Számos küldöttség tisztelgett nála ez alkalommal. *Lazarus* tanár egy deputáció élén felolvasta a zsidó kézművesek nevelésére szánt *Kristeller* alapítvány alapító oklevelét, az alapítvány 13,685 márkára rug. A lipesei zsidó hitközség megválasztotta dísztagjává.

— **A Sweating-kérdés.** Az angol urak háza bizottságot küldött ki, hogy az izzasztó-rendszer ügyében terjeszsen elővéleményt. Sweating-rendszernek nevezik ugyanis azt, mikor a munkaadók a lehető legkisebb bér fejében lehető legnagyobb mérvben megoldoztatják munkásaikat. Ujabban az a panasz merült fel, hogy az izzasztó rendszer terjedését az Oroszországból bevándorló zsidó munkások előmozdítják, mert felette olcsón dolgoznak. Ezzel szemben a *Dunraven* lord elnöklete alatt működött bizottság konstata, hogy az izzasztó rendszert oly üzletágaknál is alkal-

mazzák, melyekre nézve a bevándorlásoknak semmi befolyása sincs. A bevándorló zsidók erkölcsös életet folytatnak; takarékosak és szorgalmasak; ritkán vagy épen nem folyamodnak a városi jótékony intézetekhez, mert hitsorsosaiknál elegendő segélyre találnak. Annyi azonban kiviláglik a jelentésből, hogy a bevándorolt zsidó munkások olcsóbban és kitartóbban dolgoznak, mint mások, de hát ez csak nem róható fel bűneül senkinek.

— **Ausztráliában** a legújabb statisztikai kimutatások szerint 15,000 zsidó él, ezek közül van 6000 Victoriában és 5000 Uj-Déli-Walesben.

— **Bodenstein M. J.** diszletfestőt, kinek haláláról lapunk legutóbbi számában tettünk említést, a közönség rendkívüli részvéte mellett kísérték örök nyugalomra. A boldogult kívánságára elmaradt minden külső pompa, de a gyászolók tömeges részvéte nagyobb dísz volt minden koszorunál *Bodenstein* atyja kántor volt *Danzigban*; az elhunyt ötven év előtt vándorolt be Berlinbe, hol szegény sorsából szép állásra küzdött fel magát. Jó módja daczára szerényen élt; annál többet költött a szegényekre. Pénztárosa volt a zsidó kézművesek és művészek segélyezésére alakult társaságnak, és felügyelője volt a kézmű és földművelés egyletnek. Ezenkívül közel ötven nagyobbára zsidó jótékonyezelő és közhasznú egyletnek volt tevékeny tagja, illetve tisztviselője.

— **Lengyel szociálista nyilatkozata.** *Merunovicz* lengyel képviselő, kit a bécsi antiszemita mágukénak szeretnének tekinteni, a Lembergben megjelenő «*Dziemik Polski*»-ban élesen kikel épen az ő irányuk ellen. A nyílt levél a lengyel és ruthén munkásokhoz van intézve; a május elsejei mozgalomra vonatkozólag óvja őket mindeféle a zsidók elleni kihágásoktól; «ne utánozzák a bécsieket, morvákat ebben. Az antiszemita mely nemzeti gyűlöletben gyökeredzik, és a szocializmus között, mely a nemzetségeket nem különbözteti meg, semmiféle logikai kapcsolat nincsen.» «Ne járjanak nyomdokain — ugymond — a zsaroló német antiszemita musznak, mely átszivárgott hozzánk és megvetendő, alacsony, hitvány irigységben leli magyarázatát. Misem nehezíti meg inkább a zsidó kérdés igazságos s ezért egyedül hathatós megoldását, mint az ily utczai tüntetések. Ily problémákat nem lehet demonstrációk által megoldani.»

— **A manheimi antiszemita ellen** követhető köriratot intézett a nemzeti liberalis párt bizottsága egyes bizalomférfiakhoz: Figyelmeztetjük Önt, hogy választókerületünk néhány helyein pár hét óta azon törekednek külső elemek, hogy az u. n. német-szociális pártnak tért szerezzenek. E pártnak nyíltan bevallott célja az, hogy népszerű reformok örve alatt antiszemita áramlatokat idézzon elő és ott, ahol már megvolnának, azokat még növelje. Kérjük hasson oda teljes erejével, hogy az ily üzelmek daczára a felekezeti békesség megóvassék kerületünkben.

— **Nagylelkűség.** Hamburgban özv. *May Simonné* hetven éves születése napja alkalmából 10,000 márkát adományozott a talmud-tórah iskola tanítóinak nyugdíjalapja javára.

— **Chicagóban,** mint az American Hebrew írja egy dr. *Hirsch Emil* rabbi elnöke alatt előkelő zsidókból alakult egyesület azt a célt tűzte ki magának, hogy a bevándorolt hitsorsosok gyermekeit derék kézművesekké képeztesse. Az egyesület kézmű-iskolát alapít melynek vezetésével *Bamberger G.* tanárt bízta meg.

(x) **Cs. és kir. szab. Adriai biztosító-társulat.** Az 1889-ik évre vonatkozó igazgatósági jelentésben — mely a májushó 28-án tartott közgyűlés elébe terjesztetett, következő jelentékenyebb adatok foglaltatnak: I. Életbiztosítás. Az említett évben elfogadott biztosítások 10,245,595 forint tőke és 23,755 forint járadék összegre rúgnak, a növekedés 3 millió 895,533 forint tőke és 10,317 forint járadék összeget tesz. A biztosítási állomány 1889 december hó végével 54¼ millió forint biztosított tőke és 140,067 forint járadék-összeget tesz. Halál- és életetesi biztosítások után 1889 évben 1¼ millió forint felül fizettetett ki. A díjtartalék 936,051 frttal emelkedett és tesz kerek 10¾ millió forintot. A nyereség az életbiztosítási osztályban tesz 150,737 forint 78 kr. II. Elemi (tűz szállítmányi és jég) biztosítások. A jégbiztosítási üzlet a lefolyt évben ismét veszteséggel járt, ennek daczára a 200,000 frtot tevő jégbiztosítási külön tartalék nem vétetett igénybe, hanem érintetlen új számlára átvéztetett. Az elemi biztosítási ágakban elért díjbevételek 8,336,922 frtra rúgtak, melyből 3,379,462 frt viszton biztosításokra fordítottatott. A kárfizetések 6,285,211 frtot vettek igénybe, mely összegből 2,554,107 frt a visztonbiztosítókot illeti; ezenkívül 261,605 frt függőben lévő károk fedezésére tartalékba helyeztetett. A díjtartalék 73,474 frttal emelletett és tesz 1,559,224 frtot. A későbbi években esedékes díjak tárczája tesz kerek számban 19½ millió forintot. Számbavétele nélkül az értékpapírok áremelkedése folytán való magasabb értékének — melynek 60,388 frt 53 tevő összege az áringadozási tartalékhoz csatoltatott s a jégbiztosítási üzletből eredő veszteségeknek különféle feleslegekből való fedezése után a mérleg 274,196 frt 56 kr nyereséggel záródik, melyből különféle alapszabályszerinti részletetések után részvényenkint 52 frt osztalék kifizetés határoztatott el. A tartalékok 1889. évben összesen 1,091,316 frttal emelkedtek; tesznek pedig 13,197,356 forintot; és pedig: Az állatbiztosítások tiszta díjtartaléka 9,780,914 frt. A tűzbiztosítás tiszta díjtartaléka: 1,537,256 frt. A szállítmányi biztosítás tiszta díjtartaléka: 21,968 frt. Jégbiztosítási külön tartalék: 200,000 frt. Értékpapír-áringadozások tartaléka 300,685 frt. Az életbiztosítás külön nyereség tartaléka 250,000 frt. Általános nyereség tartalék alap, 1,106,533. Végül a jelentésben említés tétetik a Bécsben székeltő »Nemzetközi baleset ellen biztosító részvénytársaság« keletkezéséről, mely tudvalevőleg az Adria biztosító társulat kezdeményezése folytán lépett életbe, s minthogy az Adriai biztosító társulat kitünőnek ismert ügynöki hálózata a baleset ellen biztosító társaságnak rendelkezésére bocsájtattott, joggal feltehető, hogy az utóbbi említett új társaság is a legszebb jövőnek néz elébe.

Pályázat.

A kongresszusi határozatok alapján álló **bonyhádi** izr. hitközségnél üresedésben levő és f. évi szeptember hóban betöltendő

rabbi és anyakönyvvezető

állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Pályázhatnak azon magyar honpolgárok, kik a talmudban alapos jártassággal bírnak és ezen állomás betölthetésére való képesítésüket rabbiképző intézettől vagy, országosan elismert rabbiktól elnyerték, kik azon felül **magyar és**

német nyelven hitszónoklatot tartani és az anyakönyvvezetői minőség tekintetében érvényben fennálló miniszteri rendeletnek megfelelni képesek.

Ezen állomással **800** frtnyi fizetés, a helybeli chevra kadisá-tól külön funkciókért mintegy **150** frtnyi díj, — természetbeni (butorozott) lakás, — kormányrendeletig megállapított anyakönyvvezetői díjak és egyéb szokásos mellékjövödelmek, — valamint a helybeli algymnáziumi tanulók vallásoktatási tandíja jár.

A kellően felszerelt kérvények, — életkor és családi viszony igazolása mellett, f. évi **julius** hó 1-ig alulirt elnökhez nyújtható be.

Próbaszónoklat tartására csak a meghívottak bocsájtatnak s az utiköltségek csak a megválaszoltoknak fognak megtérítetni.

Bonyhád, 1890 junius 1-én

Blumenstock Jakab

Kún Mór

jegyző.

elnök

Pályázat.

Az aradi izr. hitközségben f. é. szeptember 1-én betöltendő **800** frt évi fizetéssel egybekötött **hittanári** állásra pályázat nyittatik. Pályázóktól megkivántatik:

1. hogy képességgel birjanak a helybeli városi közös nép- és polgári és az állami középiskolákba járó izr. tanulóknak héber nyelvet és hittant magyar nyelven előadni. Az oktatási órák heti száma a hitközség előjárósága által időnként állapittatik meg.

2. Hogy képességgel birjanak a főrabbi távollétében vagy egyéb akadályozásában **rabbínatusi** funkciókat ellátni, nevezetesen esketéseket végezni, temetéseknel működni, esketési és halotti beszédeket magyar és német nyelven tartani.

A végzett tanulmányokat, a megkivánt képességet, eddigi működést, vallás erkölcsi előéletet, életkort és családi viszonyokat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványok a hitközség előjáróságához f. é. **julius** 10-éig nyujtandók be.

Arad. 1890. junius 3-án.

Az aradi izr. hitközség előjárósága

Bing Vilmos

elnök

Pályázat.

A miskolczi izr. anyahitközségi néptanodában **650 frt** évi fizetéssel javadalmazott **tanitói állomás** folyó évi szeptember hó 1-én betöltendő.

Pályázóktól megkivántatik, hogy a héber magyar és német nyelvet tökéletesen birják.

A képesítési oklevél, pályázó életkorát, családjának tagjai számát feltüntető, valamint eddigi működésre vonatkozó hiteles okmányokkal felszerelendő kérvény július hó 15-ig az alulirt elnökséghez bérmentve beküldendő.

A véglegesítés két próbaév lefolyása után történik.

A próba előadásra való megjelenéssel járó uti költség csak a megválasztottnak fog megtéríteni.

Miskolcz 1890. évi junius hó 3-án.

Az izr. anyahitközség elnöhsége.

Pályázati hirdetmény.

I. A csurgói izr. hitközség pályázatot hirdet **egy tanitói állásra**, a mely **500 frt.** évi fizetéssel és szabad lakással van javadalmazva. A pályázótól megkivántatik, hogy okleveles tanító s a kántori teendők végzésére alkalmas legyen.

II. Egy sóchet ubódek, koré és móhel

állására, a mely évi **300 frttal**, szabad lakással és mellékjövedelmekkel javadalmaztatik.

A pályázat határideje július 1.

A tanitói állás szeptember 1-én töltendő be. Csurgó, 1890 május hó 23-án.

Kohn József
elnök.

Kohn Arnold

gazdag sirkóraktárát
(Váczi-körut 14, szemben az Andrássy-
ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkó állítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezeskedik a czég jó hírneve.

= Szombaton és ünnepnapon zárva. =

MATTONI

ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).

M e g n y i t á s á p r i l i s h ó 28-á n.

Kiváló gyógyhatással bir

női bajokban és altesti bántalmakban

Rendelő orvos: dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.)

Egészséges fekvés, - jutányos lakások, - jó vendéglő

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

A Fonciére, Pesti biztosító-intézet

(alapított 1864-ben)

mely teljesen befizetett **2.000.000 forintnyi** részvénytőkéjén kívül több mint **8.000.000 frtnyi** díjbevétel- és díjtaralékok fölött rendelkezik, melynek összbiztosítékai tehát **10.000.000 frtot** meghaladnak, az általa eddig is művelt élet-, tűz-, jég-, szállítmány- és üvegbiztosítási üzleten kívül

baleset biztosítási osztályt

nyitott, melynél úgy egyesek, mint vállalatoknak hivatalnokai testületileg olcsóra szabott díja és a legszabadelvűbb föltételek mellett mindenféle, hivatal közben vagy azon kívül bekövetkező testi balesetek anyagi következményei ellen biztosítást eszközölthetnek. Az intézet ezen kívül ezer forint biztosítási tőke utáni 1 frt évi díj mellett

utazási balesetek elleni

biztosítást is nyujt.

Példa. Valamely kereskedő, hivatalnok vagy ügyvéd 10.000 frt halálesetre, 10.000 frt rokkantság esetére és 5 frtnyi napi gyógykezelési járulékra szóló biztosításért évenként csupán 21 frtnyi díjat fizet. Személyek, kik hivataluknál fogva nagyobb veszélynek vannak kitéve, megfelelően többet fizetnek. 5 vagy 10 évre kötendő biztosításoknál a díj 10, illetve 25%-kal mérsékeltek. — Biztosítások föl vételét eszközli és minden további felvilágosítással készséggel szolgál:

az igazgatóság Budapest, (Sas-ucza 10. szám)

és az intézetnek a magyar-osztrák birodalom minden nevezetesebb helyiségeiben lévő képviselőség.